

บทที่ 1

บทนำ

สาหร่ายวุ้นเป็นสาหร่ายสีแดง ซึ่งแต่เดิมจัดสาหร่ายกลุ่มนี้อยู่ในสกุล (genus) กราซีลาเรีย (Gracilaria) แต่ในปี ค.ศ. 1963 Chang และ Xia ได้จัดแยกสกุล โพลีคาเวอริโนซ่า (Polycavernosa) ออกจากสกุลกราซีลาเรีย เนื่องจากพบว่าอวัยวะสืบพันธุ์เพศผู้ มีลักษณะแตกต่างกัน (Chang และ Xia, 1963) สาหร่ายสกุลนี้จัดเป็นสาหร่ายทะเลที่มีคุณค่าโดยนำมาใช้บริโภคเป็นอาหารทั้งสดและแห้ง นอกจากนี้ยังใช้สกัดวุ้น ซึ่งใช้ประโยชน์ทางด้านอุตสาหกรรมหลายประเภท เช่น อุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง เครื่องดื่ม เครื่องสำอางค์ และยารักษาโรค เป็นต้น โดยเหตุที่ปัจจุบันมีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมหลายประเภท อันมีผลสืบเนื่องมาจากการเพิ่มของจำนวนประชากร ความต้องการใช้วุ้นจึงเพิ่มมากขึ้นด้วย ดังนั้นในหลายประเทศจึงได้มีการทำฟาร์มเพาะเลี้ยงสาหร่ายวุ้นขึ้น เพื่อนำมาใช้สกัดวุ้นสำหรับอุตสาหกรรมดังกล่าว

ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการทดลองเพาะเลี้ยงสาหร่ายวุ้น แต่ยังคงอยู่ในขั้นเริ่มต้น ซึ่งยังประสบปัญหาหลายประการอันเนื่องมาจากขาดข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นต่อการเพาะเลี้ยง โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับการปล่อยสปอร์อันได้แก่ระยะเวลาการปล่อยสปอร์ และช่วงเวลาการปล่อยสปอร์ ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่ที่มีอยู่เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในต่างประเทศ และข้อมูลบางอย่างไม่สามารถนำมาใช้กับสาหร่ายวุ้นที่พบในประเทศไทยได้ เนื่องจากชนิดและสภาวะแวดล้อมแตกต่างกัน

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้วางแผนการศึกษาเฉพาะการปล่อยคาร์โปสปอร์ของสาหร่ายวุ้นสกุลโพลีคาเวอริโนซ่าที่พบมากภายในประเทศ ที่จังหวัดปัตตานี สงขลา ระยอง และจังหวัดตราด เนื่องจากในจังหวัดดังกล่าวมีสาหร่ายวุ้นขึ้นอยู่ในธรรมชาติเป็นปริมาณมาก และสภาพพื้นที่เหมาะสมที่จะทำการเพาะเลี้ยงสาหร่ายวุ้นในอนาคต กล่าวคือ เป็นบริเวณที่มีสาหร่ายขึ้นชุกชุมในธรรมชาติ สภาพพื้นที่ท้องน้ำเป็นโคลนปนทราย มีอ่าวกึ่งปิดล้อม การศึกษาปริมาณและช่วงเวลาการปล่อยคาร์โปสปอร์ของสาหร่ายวุ้นสกุลโพลีคาเวอริโนซ่าครั้งนี้จะเป็นการเพิ่มพูนความรู้เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเพาะเลี้ยงสาหร่ายวุ้นในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทางชีววิทยาของสาหร่ายวันสกุลโพลีคาเวอริโนชาที่พบในจังหวัดปัตตานี สงขลา ระยอง และจังหวัดตราด อันได้แก่ ปริมาณการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ ช่วงเวลาการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ในรอบวัน และระยะเวลาที่ใช้ในการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ในสาหร่ายวันแต่ละชนิด
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์
3. เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการเพาะขยายพันธุ์สาหร่ายวันโดยวิธีการดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการขยายพันธุ์สาหร่ายวันในประเทศไทยต่อไป

การสำรวจเอกสาร

สาหร่ายวัน เป็นชื่อสามัญของสาหร่ายทะเลสีแดงที่นำมาใช้สกัดวุ้น แต่เดิมสาหร่ายกลุ่มนี้จัดอยู่ในสกุล (genus) กราซิลารีย (Gracilaria) แต่ในปี ค.ศ. 1963 Chang และ Xia ได้จัดแยกสกุลโพลีคาเวอริโนชา (Polycavernosa) ออกจากสกุลกราซิลารีย เนื่องจากพบว่าอวัยวะสืบพันธุ์เพศผู้ลักษณะแตกต่างกัน (Chang และ Xia, 1963) ดังนั้นในปัจจุบันเมื่อกล่าวถึงสาหร่ายวันจึงหมายถึงรวมทั้งสาหร่ายทั้งในสกุลกราซิลารีย และโพลีคาเวอริโนชา

การตัดหมวดหมู่ทางอนุกรมวิธาน

สาหร่ายวันทั้งสกุลกราซิลารีย และสกุลโพลีคาเวอริโนชา มีการจัดลำดับหมวดหมู่ทางอนุกรมวิธาน ดังนี้

Division	Rhodophyta
Class	Rhodophyceae
Subclass	Florideophycidae
Order	Gigartinales
Family	Gracilariaceae
Genus	<u>Gracilaria</u> และ <u>Polycavernosa</u>

สำหรับยวัญในสกุลกราเซียเรีย และโพลีคาเวอร์โนซา มีหลายชนิด (species) มีชื่อสามัญแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น เช่น สำหรับผมนาง สำหรับเขากวาง สำหรับสาย สำหรับสำหรับสำหรับผมนางนั้นเป็นชื่อที่ใช้เรียกสำหรับยวัญที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Polycavernosa fisheri Xia & Abbott เป็นสำหรับยวัญที่พบในจังหวัดปัตตานีและจังหวัดสงขลา ส่วนสำหรับเขากวางนั้นเป็นชื่อที่ใช้เรียกสำหรับยวัญที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Polycavernosa changii Xia & Abbott ที่พบในจังหวัดระยองและจังหวัดตราด ในการทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องนี้จะหมายถึงสำหรับยวัญ 2 ชนิด นี้เท่านั้น

ลักษณะ

สำหรับยวัญสกุลกราเซียเรียและสกุลโพลีคาเวอร์โนซา มักขึ้นเป็นพุ่มจากฐาน ลักษณะทลัสส์ (thallus) กลมหรือแบน มีลักษณะอวบน้ำ ผิวของทลัสส์อาจเรียบหรือหยาบ การแตกแขนงมากน้อยสุดแต่ชนิด บางชนิดแตกแขนงมากจนเป็นพุ่มใหญ่ การแตกแขนงอาจเป็นแบบคู่ (dichotomous) หรือแตกแบบวิลระ (irregularly) ทลัสส์มีสีต่างกัน เช่น ม่วง, ม่วงแดง หรือสีเทา ต้นแกมีโตไฟต์ (gametophyte plant) และต้นสปอโรไฟต์ (sporophyte plant) มีรูปร่างเหมือนกัน ต้นแกมีโตไฟต์จะสร้างซีสโตคาร์ป (cystocarp) เป็นพุ่มกลม ๆ ขนาดเท่าหัวเข็มหมุดกระจายทั่วไปบนผิวทลัสส์ ตรงกลางซีสโตคาร์ปมีรูเปิดเรียกออสติโอล (ostiole) เป็นทางออกของคาร์โปสปอร์ (carpospore) สำหรับยวัญนี้มีหลายชนิด แต่ละชนิดมีรูปร่างแตกต่างกัน

สำหรับยวัญเขากวาง Polycavernosa changii Xia & Abbott มีลักษณะทลัสส์แตกแขนงเหมือนเขากวาง และแตกมากจนเป็นพุ่ม ทลัสส์สูงประมาณ 5 - 15 เซนติเมตร โคนของแขนงคอดเว้า ตอนกลางแขนงพองออก และค่อย ๆ เรียวแหลมทางปลาย ทลัสส์ภาคตัดขวางมีลักษณะกลม เซลล์ชั้นนอก 2 - 3 ชั้น มีขนาดเล็ก และมีสีเข้ม เรียกชั้นคอร์เทกซ์ (cortex) ถัดมาเป็นเซลล์ลักษณะกลม และไม่มีสีหลายชั้น เรียงกันจนถึงตรงกลาง เรียกเมดัลลา (medulla) แต่ละชั้นมีขนาดไม่เท่ากัน ชั้นนอกมีขนาดเล็กและใหญ่ขึ้นตามลำดับจนถึงชั้นในสุด เมื่อถึงระยะสืบพันธุ์ต้นแกมีโตไฟต์เพศเมียจะสร้างเซลล์สืบพันธุ์ที่บริเวณผิวของทลัสส์มีลักษณะเป็นพุ่มกลม ๆ เรียกว่า ซีสโตคาร์ป (cystocarp) ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปประฆังคว่ำ มีผนังหุ้มเรียกว่า เพอริคาร์ป (pericarp) เซลล์ชั้นในเพอริคาร์ปเรียงเป็นแถว แต่ละแถวมี

ประมาณ 10 - 11 เซลล์ เซลล์ชั้นนอกสุดมีขนาดเล็กลง 5 - 6 เซลล์ ถัดมามีลักษณะค่อนข้างกลม และเซลล์ที่อยู่ใกล้ประมาณ 5 - 6 เซลล์ มีลักษณะแบน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของสำหรับเขากวางชนิดนี้ ตรงกลางของซีลโตคาร์ปประกอบด้วยโกนโอบลาสต์ ฟิลาเมนต์ (gonimoblast filament) อยู่รวมกันเป็นพุ่มแน่นประกอบด้วยเซลล์ขนาดเล็กล้วนๆ ปลายโกนโอบลาสต์ฟิลาเมนต์จะสร้างคาร์โปสปอร์ (carpospore) สำหรับต้นแกมีโตไฟต์เพศผู้ และต้นเตตราสปอโรไฟต์นั้นไม่อาจสังเกตได้ด้วยตาเปล่า แต่เมื่อดูด้วยกล้องจุลทรรศน์กำลังขยายต่ำ ๆ จะเห็นบริเวณผิวของทาส์ของต้นเพศผู้จุดสีจางกระจายอยู่ทั่วไป ส่วนต้นเตตราสปอโรไฟต์จะมีจุดสีเข้มของเตตราสปอร์ (Abbott, 1987)

สำหรับพรรณ Polycavernosa fisheri Xia & Abbott ทาส์ลู่

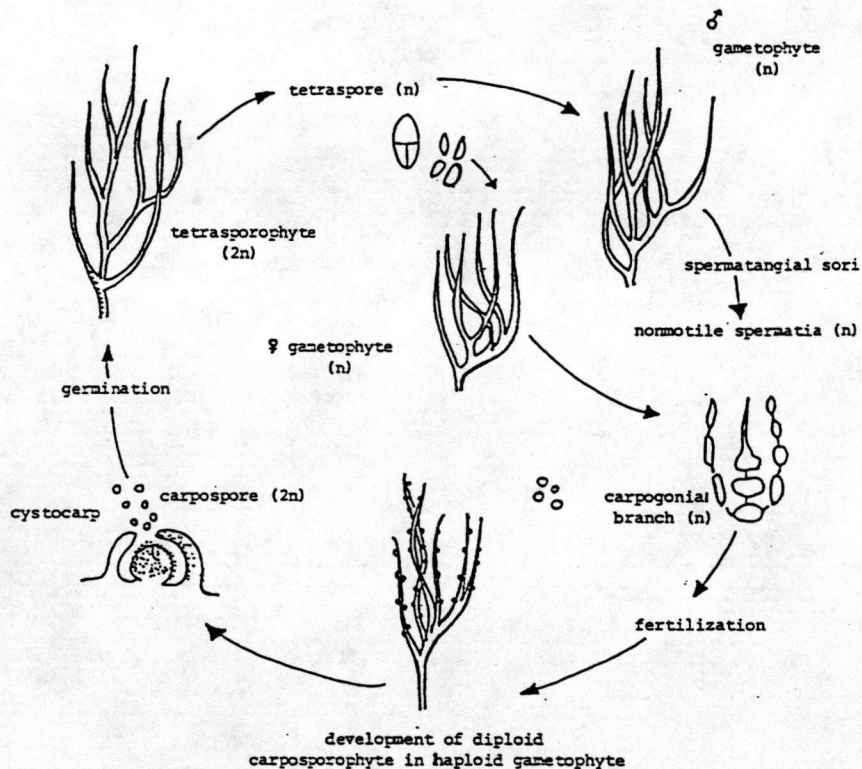
15 - 30 เซนติเมตร ทาส์แตกแขนงจนเป็นพุ่ม เมื่อแห้งทาส์จะมีสีน้ำตาลปนม่วงจนถึงสีน้ำตาลปนดำ ทาส์สภาพตัดขวางมีลักษณะกลม เซลล์ตรงกลางเรียก เมทัลลา ประกอบด้วยเซลล์ขนาดใหญ่ 4 - 6 เซลล์ แต่ละชั้นมีขนาดเซลล์ไม่เท่ากัน ชั้นนอกจะมีขนาดเล็กและใหญ่ขึ้นตามลำดับจนถึงชั้นในสุด เมื่อถึงระยะสืบพันธุ์ต้นแกมีโตไฟต์เพศเมียจะสร้างเซลล์สืบพันธุ์เพศเมีย มีลักษณะเป็นรูปกลม ๆ เรียก ซีลโตคาร์ป มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.7 มิลลิเมตร ซีลโตคาร์ปมีลักษณะเป็นรูปประจักษ์กว่า มีผนังหุ้มเรียก เพอริคาร์ป (pericarp) ตรงกลางของซีลโตคาร์ปประกอบด้วย โกนโอบลาสต์ ฟิลาเมนต์ อยู่รวมกันเป็นพุ่มประกอบด้วยเซลล์ขนาดเล็กและมีจำนวนมาก ซึ่งเซลล์ส่วนใหญ่จะเป็นผนัง ปลายโกนโอบลาสต์ฟิลาเมนต์จะสร้างคาร์โปสปอร์ เพอริคาร์ปของสำหรับชนิดนี้จะมีผนังเซลล์ในแนวนอนมีลักษณะแบน และมีช่องว่างแบบรูปลาว ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของสำหรับลู่ (Abbott, 1987)

วงจรชีวิตของสำหรับยูน

วงจรชีวิตของสำหรับยูนมี 3 ระยะ (triphasic type) ได้แก่ระยะแกมีโตไฟต์ (gametophyte phase) ระยะคาร์โปสปอโรไฟต์ (carposporophyte phase) และระยะเตตราสปอโรไฟต์ (tetrasporophyte phase) ระยะแรกเกิดบนต้นแกมีโตไฟต์ (gametophyte plant) ส่วนระยะหลังเกิดบนต้นเตตราสปอโรไฟต์ (tetrasporophyte plant) ต้นทั้งสองมีลักษณะเหมือนกัน (isomorphic) การสืบพันธุ์มีทั้งแบบไม่อาศัยเพศ (asexual) โดยการสร้างเตตราสปอร์ (tetraspores) และแบบอาศัยเพศ (sexual)

โดยการสร้างเซลล์สืบพันธุ์เพศผู้และเพศเมียบนต้นแกมีโตไฟต์ต่างต้นกัน แกมีโตไฟต์ต้นผู้จะสร้างเซลล์สืบพันธุ์เรียกว่าสเปอรรมาเทียม (spermatium) ส่วนแกมีโตไฟต์ต้นเมียจะสร้างคาร์โปโกเนียม (carpogonium) เมื่อเวลาสืบพันธุ์สเปอรรมาเทียมจะหลุดลอยตามน้ำมาผสมกับคาร์โปโกเนียมบนต้นเมีย ได้เป็นไซโกต (zygote) เมื่อไซโกตแบ่งตัวแบบไมโทซิส (mitosis) จะได้คาร์โปสปอร์เจริญอยู่บนต้นแกมีโตไฟต์ต้นเมียระยะนี้เรียกว่าระยะคาร์โปสปอร์โรไฟต์ เมื่อเจริญเต็มที่จะมีลักษณะเป็นปุ่มกลม ๆ อยู่ตามผิวของต้น เรียกซิสโตคาร์ป (cystocarp) ภายในมีคาร์โปสปอร์ เมื่อแก่จะหลุดออกจากซิสโตคาร์ปไปงอกเป็นต้นดิพลอย (diploid) ต้นใหม่เรียกว่าเตตราสปอร์โรไฟต์ มีโครโมโซม $2n$ เมื่อโตเต็มที่จะสร้างเตตราสปอร์ขึ้นภายในเตตราสปอร์แรนเจียม (tetrasporangium) โดยมีการแบ่งแบบไมโอซิส (meiosis) ได้เตตราสปอร์ที่มีโครโมโซม n ซึ่งจะงอกเป็นแกมีโตไฟต์ต้นผู้และต้นเมียอย่างละเท่า ๆ กัน เป็นการเจริญครบวงจรชีวิต (Dawson, 1966)

รูปที่ 1. วงจรชีวิตของสาหร่ายสีแดงสกุลกราซิลารีเย

(ที่มา: Dawson, E.Y. 1966.)

การแพร่กระจายของสาหร่ายวัน

สาหร่ายวันมีการกระจายได้ทั่วโลก ทั้งในเขตร้อนและเขตอบอุ่น แม้กระทั่งในเขตแอนตาร์ติก (Kim, 1970; Bird, 1976) ในประเทศไทยพบมีการแพร่กระจายอยู่ในจังหวัดชายทะเลหลายจังหวัด ได้แก่ จังหวัดตราด ระยอง สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต และสงขลา (กาญจนภาชน์ ล้วมโนมนต์, 2521; ลู่ชาติ วิเชียรสรรค์, 2511, 2512) สำหรับการแพร่กระจายของสาหร่ายวันในบริเวณอ่าวไทยตอนบนนั้น ได้แก่บริเวณชายฝั่งจังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดตราด บริเวณชายฝั่งจังหวัดชลบุรีที่มีการศึกษามาก ได้แก่ตำบลแสนสุข ตำบลแหลมแท่น อำเภอศรีราชา กิ่งอำเภอเกาะสีชัง และเกาะคราม และบริเวณอ่าวบ้านเพในจังหวัดระยอง ส่วนจังหวัดตราดมีศึกษากันมากบริเวณแหลมงอบ เกาะช้าง และเกาะกระตาด สำหรับฤดูกาลที่พบ วิศิษฐ์ แล่งวงศ์ (2520) ได้รายงานว่าจากการสำรวจสาหร่ายทะเลบริเวณจังหวัดชลบุรี พบว่าในระหว่างฤดูหนาวคือเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ จะพบสาหร่ายทะเลมากที่สุด ซึ่งตรงกับรายงานของ กาญจนภาชน์ ล้วมโนมนต์ (2522) ซึ่งพบว่าฤดูกาลที่พบสาหร่ายทะเลมากที่สุดมี 2 ช่วงคือ ช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน และช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมีนาคม

สำหรับการกระจายของสาหร่ายวันในบริเวณอ่าวไทยตอนล่าง คือ บริเวณจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี สงขลา และจังหวัดปัตตานี วิทยา ศักริมโนภาช (2521) ได้รายงานว่า Gracilaria verrucosa จะพบได้ตลอดปี โดยจะพบมากที่สุดระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤศจิกายน โดยจะพบมากในทะเลสาบสงขลา และที่บ้านบางปูจังหวัดปัตตานี ซึ่งตรงกับรายงานของลู่ชาติ วิเชียรสรรค์ (2512) และยังพบว่าในช่วงฤดูฝนคือเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคมจะมีสาหร่ายขึ้นน้อย เนื่องจากน้ำมีความเค็มลดต่ำลง ซึ่งอาจไม่เหมาะต่อการเจริญเติบโตของสาหร่ายชนิดนี้

ส่วนการกระจายของสาหร่ายวันในบริเวณทะเลอันดามัน ได้แก่บริเวณจังหวัดระนอง พังงา และภูเก็ต มีสภาพบริเวณชายฝั่งเป็นที่ราบแคบ ๆ ประกอบด้วยป่าชายเลนอันดามันสมบูรณ์ มีทั้งหาดเลน หาดทราย และหาดหิน ซึ่งเหมาะต่อการเจริญของสาหร่ายทะเลมาก ล้อมชาย ลักสับ (2519) ได้ศึกษาสาหร่ายทะเลบริเวณเกาะภูเก็ต พบว่าในระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ จะพบจำนวนสกุลของสาหร่ายทะเลมากที่สุด

นิเวศน์วิทยาของสาหร่ายวัน

บริเวณที่พบสาหร่ายวัน ส่วนมากเป็นบริเวณชายฝั่งที่มีก้อนกรวด และก้อนหินเล็ก ๆ มักขึ้นปะปนกับสาหร่ายชนิดอื่น จะพบได้ในบริเวณชายฝั่งที่มีน้ำท่วมตลอดเวลา (Issac, 1956) และบริเวณชายฝั่งที่มีการขึ้นลงของน้ำ (Richardson, 1968) ที่ยึดเกาะของสาหร่ายได้แก่ ก้อนกรวด และเปลือกหอยที่กระจายอยู่บริเวณชายฝั่ง นอกจากนี้ผลของคลื่นลมยังมีอิทธิพลต่อการเจริญ การงอก และการแพร่กระจายของสปอร์เป็นอย่างมาก (Menez, 1961) โดยทั่วไปสาหร่ายชนิดนี้มักเจริญงอกงามในช่วงฤดูร้อนได้ดีกว่าฤดูหนาว และเจริญได้ดีในสภาพน้ำที่มีระดับความเค็มสูงตลอดปี ถ้ามีฝนตกหนักสาหร่ายจะเริ่มลดน้อยลง เนื่องจากฤดูฝนน้ำจะมีความเค็มลดต่ำลง อาจไม่เหมาะต่อการเจริญเติบโตของสาหร่ายชนิดนี้ (วิทยา ศักริมโนภาช, 2521 และ ลูย์ชาติ วิเชียรสรรค์, 2512) และจากการศึกษาของ Causey และคณะ (1944) พบว่า สาหร่ายวันสกุล Gracilaria สามารถเจริญอยู่ได้ในช่วงความเค็มที่กว้าง และช่วงความเค็มที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตอยู่ที่ 25 ส่วนในพัน นอกจากนี้ความเค็มแล้วอุณหภูมิก็มีผลต่อการเจริญเติบโตของสาหร่ายสกุลนี้ด้วย พบว่าอุณหภูมิของน้ำทะเลที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของสาหร่ายวันสกุล Gracilaria อยู่ระหว่าง 20 - 25 องศาเซลเซียส (Jones, 1959; Causey et al., 1944)

ประโยชน์ของสาหร่ายวัน

ประโยชน์ของสาหร่ายวันมีหลายประการ อาทิเช่น ใช้เป็นอาหารของคน โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเลรู้จักนำสาหร่ายมา ใช้เป็นอาหารกันมานานนับเป็นพันปี ประเทศที่นิยมรับประทานสาหร่ายวันซึ่งเป็นสาหร่ายสีแดง ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น จีน เกาหลี ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ และรัฐฮาวาย สหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นนิยมบริโภคสาหร่ายสีแดงมากที่สุด (กาญจนภรณ์ สิมโนมนต์, 2527) สำหรับคนไทยได้นิยมบริโภคสาหร่ายวันนี้มานานแล้ว โดยนิยมนำมาบริโภคทั้งสดและแห้ง การรับประทานสด ๆ ก็โดยการเก็บสาหร่ายสด ๆ นำมาลวกน้ำร้อนรับประทานเหมือนผักชนิดอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีการนำไปยารับประทานแบบเส้นหมี่ยา บ้างก็นำไปทำเป็นของหวานแบบรังนกนางแอ่นเทียม (ลูย์ชาติ วิเชียรสรรค์, 2512)

วุ้น (agar) เป็นผลิตภัณฑ์จากสาหร่ายที่มีมนุษย์รู้จักนำมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง สืบเป็นชาติแรกทีรู้จักใช้ประโยชน์จากวุ้น และแพร่เข้าไปในประเทศญี่ปุ่น วุ้นสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในด้านอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น ใช้ผสมผลิตภัณฑ์อาหารต่าง ๆ เช่น แยม เยลลี่ ลูกกวาด ขนมปัง เนย มายองเนส และใช้ผสมในเครื่องดื่ม เช่น ไวน์ เบียร์ เพื่อทำให้มีสีใส่น่าดื่ม นอกจากนี้ยังใช้ในอุตสาหกรรมเวชภัณฑ์ เช่น ใช้ทำ ยาระบาย ทำแคปซูลยา ใช้ผสมกับอาหารเพาะเชื้อ เพื่อใช้ในงานวิเคราะห์จุลินทรีย์ ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมทำกระดาษ ในงานถ่ายภาพและใช้เป็นส่วนผสมในสีพลาสติก ผสมทำกาวยใช้ในอุตสาหกรรมไม้อัด นอกจากนี้ยังนำมาสกัดอากาโรส (agarose) เพื่อใช้ประโยชน์ในการทำอิเล็กโตรโฟรีซิส (electrophoresis) เพื่อการวิเคราะห์ทางการแพทย์

การเพาะเลี้ยงสาหร่ายวุ้น

สาหร่ายวุ้น Gracilaria เป็นที่นิยมเลี้ยงกันมากในประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะ Gracilaria confervoides, Tamura (1966) ได้สรุปวิธีการเพาะเลี้ยงที่นิยมทำกันในบริเวณทะเลสาบน้ำเค็ม Akkeshi เกาะ Hokkaido โดยการที่ชาวบ้านเก็บต้นแม่มาเป็น seed มาหว่าน คือต้นคาร์โปลโปโรไฟต์ที่มีแกมมาโตไฟต์อยู่ด้วย ซึ่งต่อมาก็คจะมีคาร์โปลโปร์ ออกมา เมื่อนำต้นแม่มาตากแห้งในที่ร่มระยะหนึ่งแล้วจึงจุ่มในน้ำทะเล คาร์โปลโปร์ จะลงเกาะและงอกเป็นต้นอ่อนที่มองเห็นด้วยตาเปล่า ภายใน 14 วัน ต่อจากนั้นอีก 28 วัน จะมีการแตกแขนงของกิ่งก้านต่าง ๆ หลังจากที่ได้เจริญเติบโตเต็มที่แล้วก็สามารถเก็บเกี่ยวบางส่วน โดยที่ส่วน holdfast ยังคงอยู่และสามารถงอกใหม่ได้ อีกวิธีที่นิยมคือ การนำส่วนของสาหร่ายที่ตัดออกเป็นท่อน ๆ มาผูกเลี้ยงบนเส้นเชือกเดี่ยว (monoline)

ในประเทศชิลี นิยมเลี้ยง Gracilaria แบบฟาร์มระบบเปิด ชนิดที่นิยมเลี้ยงคือ Gracilaria lemaneiformis และ Gracilaria verrucosa ผืนตาดำที่ใช้เป็นที่ยึดเกาะของ Gracilaria ต้องอยู่ใต้ร่มเงาตลอดเวลา ที่เหมาะสมมากคือระดับน้ำลงต่ำสุด 0.5 เมตร อุณหภูมิที่เหมาะสมอยู่ในช่วง 20 - 28 องศาเซลเซียส ความเข้มของแสงประมาณ 5000 Lux ส่วนความเค็มที่ Gracilaria verrucosa ขึ้นอยู่ได้ในช่วง 18 - 50 ส่วนในพัน โดยความเค็มที่เหมาะสมเท่ากับ 25 ส่วนในพัน (Kim, 1970)

ในโตทัศน์ มีการเลี้ยงแบบระบบปิด คือเลี้ยงสำหรับ Gracilaria verrucosa ในบ่อที่เตรียมไว้ โดยการขุดบ่อมีพื้นที่ 1 เฮกตาร์ ก้นบ่อเป็นดินทราย (sandy loam) และอยู่ในบริเวณที่ไม่มีลมแรงพัดหรือต้องสร้างกำแพงลม บ่อดังกล่าวจะต้องมีการถ่ายน้ำทะเลบ่อย ๆ เพื่อรักษาความเค็มในบ่อให้คงที่เท่ากับ 25 ส่วนในพัน และอุณหภูมิควรอยู่ในระดับ 10 - 25 องศาเซลเซียส ระบายน้ำในบ่อทุก 2 - 3 วัน เพื่อให้สาหร่ายมีอัตราการเจริญสูงสุด การใส่ปุ๋ยจะช่วยเพิ่มผลผลิต ทำให้สาหร่ายเจริญเร็วขึ้น สาหร่ายที่นำมาเลี้ยงอาจนำมาตัดเป็นท่อน ๆ แล้วหว่านลงบริเวณก้นบ่อหรืออาจใช้เป็นตาข่ายคลุมทับ การเลี้ยงวิธีนี้ได้ผลผลิตที่สูงในพื้นที่ 1 เฮกตาร์ จะได้สาหร่ายแห้งหนัก 10 - 20 ตันต่อปี คิดเป็นกำไรไม่ต่ำกว่า 3,650 ดอลลาร์ สหรัฐ (Edwards, 1977)

การเพาะเลี้ยงสาหร่ายวันในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังอยู่ในขั้นทดลอง การทดลองส่วนใหญ่เป็นแบบการเพาะเลี้ยงระบบเปิด ซึ่งเป็นการเพาะเลี้ยงในสภาพธรรมชาติ โดยไม่มีการควบคุมปัจจัยสภาพแวดล้อม ในการทดลองเพาะเลี้ยงสาหร่ายระบบเปิดนี้ พบว่านิยมใช้วัสดุสำหรับเป็นที่ยึดเกาะของสาหร่าย คือ การเลี้ยงโดยให้เกาะกับเชือก (rope cultivation) และการเลี้ยงโดยให้เกาะกับแพ (raft cultivation) และการเลี้ยงระบบปิด ซึ่งเป็นการเพาะเลี้ยงโดยมีการควบคุมสภาพแวดล้อม เช่น การเพาะเลี้ยงในบ่อ ท่อซีเมนต์ ถังไฟเบอร์-กลาส (เพียวี อินทรสุวรรณ, 2526)

การศึกษาเกี่ยวกับการทดลองเลี้ยงสาหร่ายวันในประเทศไทย

ธิดา เพชรมณี และเยาวนิตย์ ดนยดล (2520) ได้ทดลองเลี้ยงสาหร่ายวัน (Gracilaria verrucosa) ที่บริเวณทะเลสาบสงขลา โดยการสร้างคอกไม้ไผ่เนื้อที่ 100 ตารางเมตร ในบริเวณที่ทำการทดลอง วิธีการเลี้ยงมี 2 วิธี คือ การปักขั้วสปอร์จากธรรมชาติโดยอิงอวนตาถี่ โดยที่อวนมีความกว้าง 1 เมตร และการใช้สาหร่ายจากธรรมชาติตัดเป็นท่อนแล้วหว่านลงในคอกจำนวน 20 กิโลกรัม พบว่าวิธีการปักขั้วสปอร์นั้นจะมีสาหร่ายงอกน้อยไม่สม่ำเสมอและไม่พร้อมกัน การเจริญของสาหร่ายที่ลุ่มมาเป็นตัวอย่างในแต่ละสัปดาห์ไม่สม่ำเสมอ ใน 1 สัปดาห์พบว่าสาหร่ายมีความยาวสูงสุดเท่ากับ 10 เซนติเมตร และต่ำสุดเท่ากับ 0.25 เซนติเมตร เมื่อครบกำหนด 30 วัน ทำการเก็บเกี่ยวผลปรากฏว่าสามารถเก็บเกี่ยวสาหร่ายได้จากบริเวณที่มีสาหร่ายขึ้นหนาแน่นที่สุด 450 กรัมต่อตารางเมตร และจากการใช้เนื้ออวน 20 ตารางเมตร ขั้วสปอร์ครั้งนี้สามารถเก็บสาหร่ายได้ 2,100 กรัม

จากการตัดลำห่อายเป็นท่อน ๆ หว่านลงในคอกใน 1 สัปดาห์ พบว่าท่อนลำห่อห่อย มีความยาวเพิ่มต่ำสุด 0.20 เซนติเมตร และความยาวสูงสุด 9.9 เซนติเมตร ลำห่อห่อยที่ หว่านลงไปมีการสูญหายมาก จึงสิ้นสุดการทดลองภายใน 1 สัปดาห์ เหลือลำห่อห่อยมีน้ำหนัก 5,300 กรัม ปัญหาคือแหล่งทดลองอยู่ในบริเวณที่มีการสัญจรทางน้ำทำให้เกิดกระแสคลื่นประกอบ กับคอกไม้ไผ่ไม่แข็งแรง ทำให้ลำห่อห่อยสูญหายไป

พเยาว์ อินทสุวรรณ (2526) ได้ทดลองเลี้ยงลำห่อห่อย Gracilaria sp. ที่บริเวณบ้านอ่าวไผ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้การเลี้ยง 2 แบบ คือ แบบตาข่าย และแบบ เชือกเส้นเดียว ส่วนการปลูกลำห่อห่อยนั้นใช้การปลูกโดยใช้ลำห่อห่อยทั้งต้นโดยไม่ต้องตัดยอด การปลูกแบบตัดยอดและการปลูกโดยการปักสัปส์ปอร์จากธรรมชาติพบว่าผลจากการเพาะเลี้ยง ด้วยตาข่ายและแบบเชือกเส้นเดียวได้ผลผลิตไม่แตกต่างกัน แต่แบบตาข่ายมีการหลุดร่วงของ ต้นพันธุ์น้อย และมีการเกาะของสัปส์ปอร์ได้ดีกว่าแบบเชือกเส้นเดียว แต่มีข้อเสียคือ การเก็บเกี่ยวทำได้ยากกว่าแบบเชือกเส้นเดียว ส่วนการปลูกลำห่อห่อยโดยการปักสัปส์ปอร์จากธรรมชาติ นั้นได้ผลดีกว่าการปลูกโดยการนำต้นพันธุ์ไปปลูก เพราะจะไม่มีมีการหลุดร่วงของลำห่อห่อยเหมือน การปลูกด้วยต้นพันธุ์ แต่การปลูกด้วยสัปส์ปอร์นั้นจะใช้เวลาในการเจริญเติบโตนานกว่าและพบว่า การเพาะเลี้ยงแบบเอาต้นพันธุ์ไปปลูกโดยไม่ต้องตัดยอดได้ผลมากกว่าการตัดยอดเพราะพันธุ์ที่ถูก ตัดยอดจะเจริญโดยแตกแขนงเล็ก ๆ จากกิ่ง ทำให้มีน้ำหนักเพิ่มขึ้นและช้า และรอยแผลที่ตัด ถูกโคลนมาสืบอาจเน่าตายได้ง่าย

ลุ่มศักดิ์ แล่นลุย (2526) ได้ทดลองทำการเพาะเลี้ยงลำห่อห่อยทะเลบริเวณชายฝั่ง ทะเลจังหวัดชลบุรี แถบตำบลนาเกลือ โดยใช้ระบบเขตรวมทั้งสิ้น 5 แบบ คือ แบบตาข่าย แหวนลอย (net culture) แบบตาข่ายจมหรือตาข่ายคลุม (net culture on sea bed) แบบเชือกเส้นเดียว (monoline) แบบตาข่ายม้วนเหมือนเชือก (rolled net) และแบบ แผ่นคอนกรีต (concrete block) ลำห่อห่อยที่ใช้ในการศึกษามี 3 ชนิด คือ Gracilaria verrucosa, Gracilaria salicornia และ Hypnea valentiae ผลการวิจัยพบว่า ผลผลิตของ Gracilaria verrucosa เมื่อเพาะเลี้ยงด้วยตาข่ายจมจะให้ผลผลิตสูงกว่า ทุกแบบ ในขณะที่ทำการเลี้ยงด้วยตาข่ายม้วนเหมือนเชือกให้ผลผลิตต่ำที่สุด ส่วนการศึกษา ผลผลิตของลำห่อห่อย Gracilaria salicornia เมื่อเพาะเลี้ยงด้วยแบบคอนกรีตบล็อกจะ

ให้ผลผลิตสูงกว่าการเพาะเลี้ยงทุกแบบ ในขณะที่แบบตาข่ายม้วนเหมือนเชือกให้ผลผลิตต่ำสุด ส่วน Hypnea valentiae นั้น พบว่าถ้าเลี้ยงแบบตาข่ายจมจะให้ผลผลิตสูงกว่าการเลี้ยงทุกแบบและพบว่าแบบของการเพาะเลี้ยงหรือวัสดุที่ให้ลำหว่ายทะเลยึดเกาะจะมีผลต่อการเพิ่มหรือลดผลผลิตของลำหว่ายทะเลแต่ละชนิดต่อหน่วยพื้นที่ในรอบปี Gracilaria verrucosa ให้ผลผลิต 7,408 กิโลกรัม (น้ำหนักแห้ง) ต่อพื้นที่ 1 เอเคอร์ ต่อเวลาที่เลี้ยง 1 ปี เมื่อเพาะเลี้ยงด้วยตาข่ายจม ส่วน G. salicornia ให้ผลผลิตสูงสุด 6,052 กิโลกรัม (น้ำหนักแห้ง) ต่อ 1 เอเคอร์/1 ปี เมื่อเพาะเลี้ยงแบบคอนกรีตบล็อก ข้อเสียของการเพาะเลี้ยงแบบคอนกรีตบล็อกคือ การลงทุนสูงกว่าการเพาะเลี้ยงทุกแบบ เมื่อเลี้ยง G. salicornia โดยใช้การเพาะเลี้ยงแบบตาข่ายจมจะให้ผลผลิต 5,760 กิโลกรัม (น้ำหนักแห้ง) ต่อ 1 เอเคอร์/1 ปี แต่ค่าลงทุนต่ำกว่า

พระพล วรรณศิริวัฒน์ (2527) ได้ทำการเพาะเลี้ยงลำหว่าย Gracilaria verrucosa ที่บริเวณบ้านอ่าวทราย ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยการเพาะเลี้ยงแบบตาข่าย โดยวิธีตัดปลูกและการเพาะเลี้ยงแบบตาข่ายโดยวิธีตั้งปล่องสำหรับ การตั้งปล่องนี้ใช้ก่อนพันธุ์ที่มี ซีลโตคาร์ป น้ำหนัก 2 กิโลกรัม หว่านรอบ ๆ แปลงตาข่ายเพื่อให้ปล่องของลำหว่ายมาเกาะเองตามธรรมชาติ พบว่าในเวลา 88 วัน แบบตัดปลูกได้น้ำหนักเพิ่มขึ้น 16.36% ส่วนแบบตั้งปล่องลำหว่ายมีขนาดเล็กมาก แต่มีการเจริญบนเส้นเชือกหนาแน่นกว่า

ศัตร์ฤดี ลูทธิมา (2527) ได้ทำการทดลองเพาะเลี้ยงลำหว่าย Gracilaria verrucosa ด้วยเส้นเชือกโดยวิธีตัดปลูกและตั้งปล่องที่บ้านอ่าวทราย ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา พบว่าวิธีการเพาะเลี้ยงแบบตั้งปล่องมีการเจริญบนเส้นเชือกหนาแน่นกว่าโดยการเลี้ยงในสภาพธรรมชาติเดียวกัน

ลักศิษฐ์ เตียรในเมือง และล่มศักดิ์ แล่นลูช (2528) ได้ทดลองเลี้ยงลำหว่ายทะเลบางชนิดแถบชายฝั่งทะเล จังหวัดชลบุรี โดยวิธีการเพาะเลี้ยง 5 แบบ คือ แบบตาข่ายแขวนลอย แบบเชือกเส้นเดียว แบบตาข่ายม้วนเหมือนเชือก แบบตาข่ายจม แบบคอนกรีต-บล็อก ผลปรากฏว่าผลผลิตของลำหว่าย Gracilaria verrucosa ที่เพาะเลี้ยงด้วยตาข่ายจมได้ผลผลิตสูงถึง 1,852 กรัม/น้ำหนักแห้ง/1 ตารางเมตร/1 ปี และแบบตาข่ายม้วนเหมือนเชือกให้ผลผลิตต่ำสุด 1,712 กรัม/น้ำหนักแห้ง/1 ตารางเมตร/1 ปี

เยาวสักษณ์ มณีรัตน์ และฉัตรารัตน์ ปภาวสิทธิ์ (2528) ได้ทำการเลี้ยงลำหว่ายสีแดง Gracilaria verrucosa ที่บริเวณสถานีวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเลและศูนย์ฝึกนิสิต เกาะสีชัง โดยวิธีเลี้ยง 3 แบบ คือ การเลี้ยงในถังไฟเบอร์กลาส การเลี้ยงแบบแขวนลอยบนตาข่าย โดยมีหลักอยู่กับที่ และการเลี้ยงแบบแขวนลอยบนตาข่ายโดยการผูกท่อนติด การปลูกโดยวิธีตัดปลูกพบว่าทดลองเลี้ยงลำหว่ายชนิดนี้ได้เพียงระยะเวลาสั้น ๆ และไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เนื่องจากมีปัญหาเรื่องคลื่นลมแรง ปริมาณน้ำสดที่ไหลลงสู่บริเวณแปลงเพาะ และการกัดกินของหอยเม่น ปริมาณและความแข็งแรงของลำหว่ายที่ค่นำมาเลี้ยง สำหรับอัตราการเจริญของลำหว่ายสีแดงที่เลี้ยงแบบแขวนลอยโดยปักหลักอยู่กับที่ แปลง A ครั้งที่ 1 มีน้ำหนักเฉลี่ยเริ่มต้น 0.74 กรัม และมีน้ำหนักเฉลี่ยเมื่อวัดผล 1.02 กรัม ครั้งที่ 2 มีน้ำหนักเฉลี่ยเริ่มต้น 0.74 กรัม และมีน้ำหนักเมื่อวัดผล 2.67 กรัม ส่วนแปลง B มีน้ำหนักเฉลี่ยเริ่มต้น 0.74 กรัม และมีน้ำหนักเฉลี่ยเมื่อวัดผล 2.24 กรัม ส่วนการเลี้ยงแบบแขวนลอยโดยติดท่อนลอย มีน้ำหนักเฉลี่ยเริ่มต้น 0.34 กรัม และมีน้ำหนักเฉลี่ยเมื่อวัดผล 0.16 กรัม ซึ่งปรากฏว่าน้ำหนักลดลง

ส้มศักดิ์ แล่นลุย, สันม วันเพ็ญ และสักศิษฐ์ เตียรในเมือง (2530) ได้ทำการทดลองเปรียบเทียบการรอรับสปอร์ของลำหว่าย P. changii ในเรือ โดยเติมน้ำทะเลความเค็ม 30 - 40 ส่วนในพัน ลงในเรือประมาณ 2 ใน 3 ส่วนของเรือ แล้วเกลี่ยต้นพันธุ์ลำหว่ายที่มีซีสโตคารปให้ทั่วเหนือวัสดุที่ใช้รอรับสปอร์ โดยให้ลำหว่ายจมอยู่ใต้น้ำตลอดเวลากับการรอรับสปอร์ในธรรมชาติโดยการนำกรอบท่อพลาสติกไปวางไว้ในที่มีลำหว่ายตามธรรมชาติ ผลปรากฏว่าการรอรับสปอร์ในเรือจะมีการเกาะและงอกจนเป็นต้นมากกว่าการรอรับสปอร์ในธรรมชาติ และพบว่าอวนในลอนใยแล้วม้วนเหมือนเชือกจะเป็นวัสดุที่เหมาะสมในการลงเกาะและงอกของสปอร์มากที่สุด

บุญส่ง สิริกุล และวิวรรณ สิงห์ศรีศักดิ์ (2531) ได้ทำการทดลองเพาะเลี้ยงลำหว่ายวัน Polycavernosa fastigiata และลำหว่ายผสมนาง Gracilaria tenuistipitata ในบ่อเลี้ยงกึ่งขนาดพื้นที่ 1,200 ตารางเมตร โดยวิธีล่อหาลสลลำหว่ายในเกลียวเชือกในลอน (insert line) ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 มิลลิเมตร ยาวประมาณ 5 เมตร โดยล่อหาลสลลำหว่ายห่างกันช่วงละ 10 เซนติเมตร โดยมีน้ำหนักเริ่มต้นเฉลี่ย 12.25 กรัม เมื่อทำการเพาะเลี้ยงได้เป็นเวลา 3 เดือน จึงเก็บเกี่ยวผลผลิต

ได้น้ำหนักเฉลี่ย 341.15 กรัม และ 47.0 กรัม ตามลำดับ โดยมีอัตราการเจริญเติบโตของสาหร่ายวันและสาหร่ายผมนางเป็น 3.66 กรัม/วัน และ 0.39 กรัม/วัน ตามลำดับ

สู่ชาติ เตยนราวงค์ และ บุญ บุญเรือง (2531) ได้ทำการเลี้ยงสาหร่ายผมนางร่วมกับเลี้ยงกึ่งกุลาตา โดยการปล่อยสาหร่ายลงเลี้ยงร่วมกับกึ่งกุลาตาในกะบะขนาด $1 \times 2 \times 0.3$ เมตร โดยแต่ละกะบะจะใส่สาหร่ายลงไปจำนวน 1 กิโลกรัม หลังจากทำการเลี้ยงครบ 5 เดือน ได้ผลผลิตสาหร่ายน้ำหนักสด 59.5 กิโลกรัม

ไพโรจน์ พรหมานนท์ และ สู่ชาติ เตยนราวงค์ (2532) ได้ทำการศึกษาการเจริญพันธุ์ของคาร์โปสปอร์ของสาหร่ายผมนาง (Gracilaria fisheri) พบว่าสปอร์ที่ออกมาใหม่มีลักษณะเป็นรูปทรงกลม แขนงลอยอยู่ในน้ำและจมลงในเวลาต่อมา มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 17 - 30 ไมครอน สปอร์จะเริ่มเกาะติดบนวัสดุรองรับภายใน 3 - 4 วัน จากนั้นก็เริ่มเจริญพันธุ์ (germination) โดยการแบ่งเซลล์ภายในเมื่ออายุ 34 - 40 วัน สปอร์จะเริ่มงอกแตกยอดเป็นสาหร่ายอ่อน (young thallus) และเมื่ออายุ 41 - 58 วัน สาหร่ายจะมีความยาวจากฐานถึงปลายยอดสุด 200 - 600 ไมครอน ซึ่งพร้อมที่จะเจริญเติบโตเป็นสาหร่ายขนาดใหญ่ต่อไป

ไพโรจน์ พรหมานนท์ และ สมิ้ง ทรงถาวรทวี (2533) ได้ทำการศึกษาการเลี้ยงสาหร่ายผมนาง (Gracilaria tenuistipitata) พบว่าการเลี้ยงสาหร่ายแบบที่ทำการเก็บผลผลิตเป็นประจำทุกเดือนจะได้ผลตอบแทนสูงกว่าการเลี้ยงแบบเก็บผลผลิตเพียงครั้งเดียวในระยะเวลา 10 เดือน การเลี้ยงแบบเก็บผลผลิตเป็นประจำทุกเดือนจะให้ผลผลิตส่วนที่เพิ่มสะสมระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน จำนวน 215.80 - 227.50 กิโลกรัม/100 ตารางเมตร ส่วนการเลี้ยงแบบเก็บผลผลิตครั้งเดียวจะให้ผลผลิตสูงสุดในเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม จำนวน 101.80 - 102.60 กิโลกรัม/100 ตารางเมตร

การศึกษาเกี่ยวกับการปล่อยสปอร์ของสาหร่าย

Segawa และคณะ (1955) รายงานผลการศึกษากลไกการปล่อยคาร์โปสปอร์ของ Gracilaria verrucosa โดยใช้ความแตกต่างของ osmotic pressure ว่าการลด osmotic pressure ในสารละลายจะทำให้เริ่มอัตราการปล่อยคาร์โปสปอร์

เมื่อน้ำซีลโตคาร์ปไปแช่ในสารละลาย hypotonic ของ calcium chloride และถ้านำฟิลล์ไป ผึ่งลมไว้ระยะหนึ่ง แล้วนำมาจุ่มน้ำทะเลคาร์โปลปอร์จะถูกปล่อยออกมาจากซีลโตคาร์ป แต่อัตราส่วน ของคาร์โปลปอร์ จะน้อยกว่าคาร์โปลปอร์ที่ปล่อยออกมาจากซีลโตคาร์ปที่แช่ในสารละลาย isotonic (เช่น glycerol potassium chloride และ sucrose ในน้ำทะเล) และ พบว่าหลังจากจุ่มซีลโตคาร์ปลงในสารละลาย hypertonic แล้วย้ายมาจุ่มในสารละลาย isotonic พบว่าปริมาณคาร์โปลปอร์จะถูกปล่อยออกมามาก ส่วนซีลโตคาร์ปที่แช่ในสาร ละลาย hypotonic โดยเฉพาะเมื่อแช่ใน potassium chloride, sucrose และ glycerol จะมีเส้นผ่าศูนย์กลางขยายใหญ่ขึ้นและเมื่อนำฟิลล์ไปแช่ในสารละลาย hypotonic ฟิลล์จะยาวขึ้นแต่จะไม่สัมผัสต่อการปล่อยคาร์โปลปอร์ คาร์โปลปอร์จะถูกปล่อยออกมาเร็วในสารละลาย isotonic เช่น sucrose, potassium chloride, glycerol แสดงให้เห็นว่าการ เปลี่ยนแปลงความเข้มข้นของสารละลายจะมีผลต่อการปล่อยคาร์โปลปอร์อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะใน Gracilaria verrucosa นั่นคือเมื่อมีการขยายตัวของคาร์โปลปอร์จะมีผลต่อ การเพิ่มความตึงภายในซีลโตคาร์ป ดังนั้นการปล่อยคาร์โปลปอร์ออกมา

Sato (1950) อ้างโดย Segawa และคณะ (1955) รายงานว่าการปล่อย คาร์โปลปอร์ของสาหร่าย Gracilaria verrucosa ในธรรมชาติเกิดมากในช่วงน้ำขึ้นและ หลังจากผึ่งลมในห้องทดลอง 2 - 92 ชั่วโมง ในช่วง 0 - 10 นาทีแรก พบว่าซีลโตคาร์ป จะปล่อยสปอร์ที่ละ 1 คาร์โปลปอร์ ในเวลา 10 - 50 นาที คาร์โปลปอร์จะถูกปล่อยออกมา 200 - 2000 คาร์โปลปอร์ ในช่วงแรกของการปล่อยจะมีคาร์โปลปอร์ออกมาเป็นจำนวนมาก และค่อย ๆ ลดลงในระยะหลัง คาร์โปลปอร์ที่ปล่อยออกมาในช่วงกลางและช่วงท้ายจะมีขนาด บอบบางกว่าที่ปล่อยในระยะแรก ๆ และมักเป็นสปอร์ที่ไม่สมบูรณ์

Oza และ Krishnamurthy (1967) รายงานว่าซีลโตคาร์ปของสาหร่ายวัน Gracilaria verrucosa ที่แก่จะมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 450 - 500 ไมครอน และ ซีลโตคาร์ปที่ยังอ่อนอยู่จะมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 250 - 300 ไมครอน และซีลโตคาร์ปที่ปล่อย คาร์โปลปอร์ออกมาแล้วนั้น จะมีสารเมือกออกมาปิดที่บริเวณออสต์โอด (ostiole) หากมี สารเมือกออกมาปิดที่บริเวณออสต์โอดมากแสดงว่าในช่วงเวลานั้นได้มีการปล่อยคาร์โปลปอร์ ออกมาแล้วเป็นจำนวนมาก สำหรับกลไกในการปล่อยคาร์โปลปอร์ Jones (1957) อ้างโดย Oza และ Krishnamurthy (1967) ได้รายงานว่าเกิดจากการเพิ่ม osmotic

pressure ภายในซีลโตคาร์ป โดยซีลโตคาร์ปที่แก่เต็มที่จะดูดซึมน้ำไว้ในลำารเมือกและที่เซลล์ผิวของซีลโตคาร์ปทำให้ความตันทภายในซีลโตคาร์ปเพิ่มสูงขึ้นและดันให้คาร์โปสปอร์หลุดออกมา

Kim (1970) รายงานว่าการปล่อยสปอร์ของ Gracilaria sp. ถูกกระตุ้นได้โดยนำลำารายมาเก็บไว้ในที่มืดและผึ้งลมเป็นเวลา 3 - 5 ชั่วโมง ภายใต้ความชื้นสัมพัทธ์ 50 - 75% อัตราการปล่อยสปอร์จะเพิ่มขึ้นเมื่อซีลโตคาร์ปจุ่มในน้ำทะเลที่มีความเค็มแตกต่างกันเนื่องจากมีการเปลี่ยน osmotic pressure

Umamaheswara Rao (1976) รายงานว่าการปล่อยสปอร์ของลำาราย Gracilaria corticata จะเกิดขึ้นทุกเดือนตลอดทั้งปีแต่จะมีมากในเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน และเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคม การปล่อยสปอร์จะแตกต่างกันในช่วงวัน พบว่าจะปล่อยสปอร์สูงสุดในตอนกลางคืนช่วง 22:00 - 06:00 น. ซีลโตคาร์ปที่จุ่มอยู่ในน้ำและอยู่ในที่มืดจะปล่อยสปอร์ออกมามาก การผึ้งลมไม่มีผลต่อการปล่อยสปอร์ของลำารายชนิดนี้ และพบว่าช่วงระยะเวลาที่ซีลโตคาร์ปได้รับแสงและไม่ได้รับแสง (photoperiod) มีผลกระทบต่อ การปล่อยสปอร์ โดยสปอร์จะถูกปล่อยออกมามากในช่วงกลางคืน ถ้าซีลโตคาร์ปได้รับแสง 4 ชั่วโมง และมืด 20 ชั่วโมง จะทำให้ปล่อยสปอร์ในปริมาณมากที่สุด และปริมาณสปอร์จะลดลงเมื่อซีลโตคาร์ปปรับแสงนานขึ้น

Ngan และ Price (1983) รายงานว่าการปล่อยคาร์โปสปอร์และเตตราสปอร์ของลำารายพวก Florideophyceae ในเขตร้อนจำนวน 25 ชนิด ในบริเวณที่มีการขึ้นลงของน้ำวันละ 2 ครั้ง พบว่าสปอร์จะถูกปล่อยออกมาทั้งในช่วงน้ำขึ้นสูงสุดและน้ำลงต่ำสุด

Friedlander และ Dawes (1984) รายงานว่าสภาวะที่เหมาะสมสำหรับการปล่อยคาร์โปสปอร์ในลำาราย Gracilaria foliifera var. (angustissima) อยู่ที่อุณหภูมิประมาณ 10 องศาเซลเซียส ในที่มืด และมีความเข้มแสงต่ำ สปอร์ส่วนใหญ่จะปล่อยในตอนกลางคืนและในช่วงที่มีอากาศเย็น

Zheng และคณะ (1987) รายงานว่าลำาราย Gracilaria verrucosa จะปล่อยสปอร์ปริมาณสูงสุดในระหว่างเวลา 8:00 - 10:00 น. และหลังจากนั้นการปล่อยสปอร์จะลดลงเรื่อย ๆ จนถึงระหว่างเวลา 21:00 - 06:00 น. จะปล่อยสปอร์น้อยที่สุดและถ้านำลำาราย

ที่มีซิลิโคคาร์ปมาฝังลงในห้องที่มีอุณหภูมิ 15 - 25 องศาเซลเซียส นาน 2 - 4 ชั่วโมง แล้วนำสำหรัยไปลุ่มน้ำใหม่พบว่า การฝังลุมที่ 2 ชั่วโมง จะมีผลต่อการปล่อยคาร์โปสปอร์มากที่สุด และพบว่าอุณหภูมิของน้ำทะเลที่เหมาะสมกับการปล่อยคาร์โปสปอร์คือ 20 - 22 องศาเซลเซียส และความเค็มที่เหมาะสมต่อการปล่อยสปอร์เท่ากับ 19.0 - 20.2 ส่วนในพัน และ 25.5 - 26.9 ส่วนในพัน

ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำขึ้นน้ำลงและการปล่อยสปอร์ของสาหร่ายทะเลนั้น จากการศึกษายอง (Smith, 1947) รายงานว่า สาหร่ายสีน้ำตาล Ulva ซึ่งเจริญเติบโตอยู่ในแอ่งน้ำปล่อยเซลล์สืบพันธุ์และสปอร์ในช่วงน้ำลงต่ำสุดของช่วงน้ำเกิด เพราะเซลล์สืบพันธุ์มีโอกาล์เข้าผล่มกันได้ง่ายเนื่องจากเป็นช่วงที่น้ำตื้น ส่วน Hoyt (1927) ได้รายงานว่ Dictyota dichotoma จะมีการปล่อยสปอร์มากในช่วงน้ำเกิด เช่นเดียวกับ Ngan และ Price (1983) ซึ่งรายงานว่สาหร่ายจะมีการปล่อยสปอร์ทุก 14, 15 วัน ซึ่งเป็นช่วงน้ำเกิด และพบว่า ปริมาณสปอร์ถูกปล่อยมากเมื่อน้ำมีระดับสูง